

BÓDI ZOLTÁN

„AZ INTERNET NÉPE”

Az internet népére általában a világhálón kialakuló közhangulat, a népítélet forrásának megnevezésekor szoktak hivatkozni, és ez fordítva is igaz: az internet néperől is meglehetősen leegyszerűsített véleményt szokott formálni a népítélet. Ezért kockázatos Balázs Géza címválasztása. Ez egy olyan munka, amelyben a szerző igyekszik minél pontosabb képet festeni a világháló általános felhasználói környezetéről: az internet közvéleményéről, a tömegről, amely kommunikál, megoszt, letölt, ítélkezik és véleményt mond. Az alcím igazolja is ezt a feltevést: Internet – társadalom – kultúra – nyelv. A témába bevezető, első közös könyvünk címébe az abban megjelent tanulmányának címét vettük át: Az internetkorszak kommunikációja (Balázs 2005; Balázs–Bódi 2005). A dátum jól jelzi, hogy Balázs Géza netnyelvészeti kutatásai már több mint két évtizede folynak, és folyamatosak. A témához kapcsolódó tanulmányainak bibliográfiája a kötetben olvasható, csak két, a témába vágó könyvét emelem ki, a 2011-es Sms-nyelv és -folklor, valamint a kötettel egy időben megjelent Újmédia-kislexikont (Balázs 2011, 2023).

A kötet egyszerre szól a tudományos kutatóknak, a tanulóknak és az egyetemi hallgatóknak, valamint a téma iránt érdeklődő átlagembereknek. Egyrészt maga a téma, másrészt a kötet szerkezete, nyelvhasználata, feldolgozási módja miatt van ez így.

Balázs Géza könyve négy részből áll: Netnyelvészet, Netnyelv, Netfolklor, Netember. Ebből is kiderül, hogy a kö-

tet összegző szándékú: nem felfedezni akar, hanem rendszerezni, belső összefüggéseket feltárni, ismereteket összekapcsolni, elgondolkodtatni és forrást nyújtani.

Az első részben az internet kommunikációjának, nyelvhasználatának magyar kutatástörténetével foglalkozik. A nemzetközi szakirodalomból a kötet koncepciója szerint a nagy kiindulópontokra hivatkozik, például többször visszaköszön Marshall McLuhan Gutenberg-galaxisa, Richard Dawkins önző génje. A kötet végén a Tárgy- és névmutató jól eligazít a szerzők, művek, fogalmak előfordulásáról (Balázs 2023: 335–44). Az internet nyelvhasználatának, kommunikációjának magyar kutatóit és munkásságuknak alapjait végighivatkozva a szerző, és ebből kiderül, hogy ezen a területen nem vagyunk lemaradva a világ tudományos közösségében, az viszont tény, hogy a jelenség magyar nyelvi, kulturális és néprajzi vonatkozásai miatt Balázs Gézához hasonlóan a többi magyar kutató is leginkább magyarul publikálta alapozó munkáit. A 2024. év tudományos környezetében hangsúlyozni kell, hogy ez nem von le semmit a magyar netnyelvészet értékéből.

A szerző eljut az első weboldalak és a kiindulópontként szolgáló, alapvető internetes kommunikációs műfajok, szövegtípusok kutatási eredményeitől a Facebook-folklorig. A sor viszont itt nem zárulhat le, mert a technológia, a platformok, az internet és a world wide web folyamatosan alakul, változik és fejlődik. Az egyre inkább képivé, moz-

góképivé, felhasználói tartalomszolgáltatóvá, multimédiálissá és interaktívává váló internetes kommunikációnak újabb és újabb területei, felületei nyílnak meg – a kutatásokat folytatni kell, mert ma már a mesterséges intelligencia korában vagyunk, és ez újabb, eddig kevésbé feltárt tudományos kérdéseket vet fel.

Egyértelműen kiderül a kötetből, hogy a szerző az internet kommunikációs formáit, az interneten megjelenő szövegek manifesztációját, a kommunikációs létformákat a szakterület többi kutatójával egyező módon új írásbeliségnek értékeli, amely a hagyományos írás és a beszéd között van (Balázs 2023: 43). Érdemes elgondolkodni azon, hogy ma már viszont újabb szóbeliségről, sőt újabb interakcióról is beszélhetünk, amely már az ember-gép, a természetes és mesterséges intelligencia diskurzusa felé vezet minket.

A második rész már a Netnyelv címet viseli. Áttérünk az előző részben már megalapozott, részben már megtárgyalt nyelvi, nyelvészeti kiindulópontoktól magára az internetes nyelvre: a számítógép nyelvi hatásait, a vizualitást, a helyesírás internetes jellemzőit, az új-médiát, az informatika általános nyelvi hatásait vizsgálja. Itt válik egyértelművé az összegző jelleg mellett a kötet másik általános koncepciója: igyekszik a szerző több tudományterület és szakterület általános összefüggéseit, nyelvi és kulturális hatásait vizsgálni. Nagy vállalkozás ez, hisz vizsgálni kívánja a netes kommunikációt, a neten kommunikáló embert és annak környezetét a nyelvészet, az informatika, a média és a néprajz szakterületei alapján. Ez egyben felhívás is lehet a tudomány, az internetes szakterületek művelői felé, hogy erősítsék tovább

az együttműködést, hogy kölcsönösen is egyre többet tudjunk meg egymásról és a minket körülvevő (virtuális) világról. Érdekes, hogy külön fejezetben tárgyalja az informatika nyelvi hatásait és a nyelvtudomány hatásait az informatikára, és mindkét fejezetben van Az informatika nyelvi hatásai című alfejezet (Balázs 2023: 133–46, 165–6). A kötet multidiszciplináris személelmódja magyarázhatja ezt, és egyben arra is felhívja a nyelvészeket és az informatikusokat, hogy még többet tárjanak fel a digitalizált valóságunkkal foglalkozó, két kulcsfontosságú tudományterület összefüggéseiről.

A Netfolklor című fejezet áll a kötet középpontjában, Balázs Géza nyelvészeti és néprajzi kompetenciájából jól levezethető ennek a területnek a jelentősége. A recenzens biztatja a szerzőt, hogy aknázza ki még jobban e két tudományterület vonatkozásait az internetkutatás szempontjából. Ebben a fejezetben a netfolklor általános leírásán túl olvashatunk még az sms-folklorról és a képes népszokásokról. Nyilvánvalóan vannak más témái is ennek a területnek, hogy mást ne mondjunk, az sms ma már inkább azonnali üzenetküldés, sőt multimédiás azonnali interakciót nyújtó alkalmazás. A world wide weben és általában az interneten megjelenő képes népszokások keretén belül a graffitiken túl a kötetben egyébként gyakran hivatkozott és több helyen interpretált Dawkins-féle mémek folklorhatásait is érdemes tovább kutatni.

Itt azonban nem szakad meg a net folklorisztikai szempontú leírása, hisz a negyedik, terjedelmes fejezet a netemberről szól. Azaz rólunk, internetezőkről, az információs társadalom polgáraitól, azokról, akik részesei a digitalizációnak

és a hálózati kultúrának, és akik nem. Nyilvánvaló ma már, hogy identitásunk része a netes tevékenységünk, a netes környezetük, viszont ettől még nem leszünk netemberek. A netemberről szóló fejezetben a generációk és a digitalizáció kapcsolatát mutatja be a szerző. Érdekes evolúciós szempontot vezet be Balázs Géza az internethasználói generációk tárgyalásába. Az internetkorszakban az emberiség válaszóhoz érkezett, és ezt önmaga túlfeljlődése okozza. Ezt nevezi a szerző evolúciós megugrásnak, ami szerinte már nem biztos, hogy további fejlődéshez vezet, hanem katasztrófát is okozhat (Balázs 2023: 241). Elgondolkodtató, hogy a fejlődés lehet-e túlfeljlődés: és ha igen, akkor mihez képest lehet az. Itt érdemes felhívni a figyelmet a jobbára a tudományos fantasztikus irodalomban tárgyalt technológiai szingularitás fogalmára: valójában ezt interpretálja Balázs Géza evolúciós megugrásként. Ez tehát az a jelenség, amikor a technológia eléri azt a fejlődési pontot, amikor az emberi értelem már képtelen követni, magyarázni és előre jelezni a folyamatokat, a változásokat. Kétségtelen, hogy a korszakváltás idejét éljük, és ilyenkor gyakori a morális pánik, a katasztrofizáló narratíva és a másik végét: a túlértékelés, valamint a közöny is. A szerző igyekszik elkerülni ezeket a végleteket, viszont ebben a kérdéskörben érdemes lenne további más kultúrterületeket is tanulmányozni, elemezni. Az információs társadalom korszakában a társadalomról, a kommunikációról kizárólag multidiszciplináris nézőpontból lehet érvényes megállapításokat tenni. Ebből a kötetből kiviláglik ez a szemléletmód.

Az előbbi gondolatmenetbe jól illik a szerző önvallomása az evolúciós

megszaladásról. „Szerintem ment a világ a könyvek által elébb. A megszűnő falusi, iskolai könyvtárakat a kultúra apró, nélkülözhetetlen mécseseinek tartom. A nagy könyvtárpalotákat nem félttem. Az általam megismert, megszeretett világot félttem, ha nem lesz kézzel fogható könyv és bejárható könyvtár” (Balázs 2023: 298). De ha nem látogatja senki a falusi, iskolai könyvtárakat? Ha a nagy könyvtárpaloták is a globális tendenciáknak megfelelően digitalizálódnak, hálózati úton válnak elérhetővé, akkor lassan, de biztosan mégiscsak el fognak tűnni ezek az intézmények a fizikai valóságból, és digitalizálódva virtuálissá válnak. És ennek előnye is lehet: ugyanis azoknak a nyelveknek és nemzeti kultúráknak van esélyük túlélni, amelyek digitalizálódnak, és a világhálón is elérhetővé válnak.

Figyelemre méltó a kötet megközelítésmódja, műfaja, stílusa, szerkezete. A 21. század informatizált, digitalizált, globális hálózatokba rendeződő, jellemzően angolul publikáló, specializálódó tudományos világa egyre inkább elszakad az érdeklődő közembertől. Az önvallo-más, a közérthető fogalmazás, a magyarázat, a kitekintés más kultúrterületekre a hagyományos értékelés szerint nem illik a tudományos gondolatmenethez és stílushoz. Ez a kötet viszont szakít ezzel a hagyománnyal. Könnyen érthető és tudományosan is pontos. Olvasmányos, de kutatási forrásként is használható. A kötet fejezeteiben az összegző igényű tudományos leírásokon kívül szemelvények, forrásszövegek és ezeknek a magyarázata is olvasható. Már csak azért is érdemes tanulmányozni Balázs Géza könyvét, mert az internetes kultúrával foglalkozó, alapozó elméleteket meg

lehet ismerni a szemelvényekből, olvasmányokból. A részletes irodalomjegyzékben megtalálható az internetes kommunikációra vonatkozó minden fontos tudományos munka, és ez nagy segítség a kutatóknak, de az egyszerű érdeklődőknek is. Már ha vannak még olyanok, akik Balázs Gézához hasonlóan szeretik a könyveket, barátai a betűknek.

A kötet stílusa, megközelítésmódjai, tudományos jellege és tematikája figyelemfelkeltő. Az információs társadalom kommunikációját, az írásbeliség-szóbeliség-multimédia viszonyát, fejlődését, az ehhez kapcsolódó elméleteket, az internetező társadalmat, a generációkat, az informatika korának kulturális evolúcióját vázolja fel a szerző. Sok területbe betekint, sok gondolatot felvet. *Az internet népe* című könyv igazi értéke abban áll, hogy a területtel foglalkozó gondolkodókat inspirálhatja, a megállapításaival, a véleményével, az értékelésével és az esetleges hiányaival is gondolatokat ébreszt. A kötet rendszerező, összefoglaló igénye miatt egészen biztos, hogy gyakran idézett forrásmunka

lesz a tudományos kommunikációban és az oktatásban, a kultúrában egyaránt.

Szakirodalom

- Balázs Géza 2011. *Sms-nyelv és -folklor*. Magyar Szemiotikai Társaság – Inter Kft. – PRAE.HU. Budapest.
- Balázs Géza 2023. *Újmedia-kislexikon*. IKU. Budapest.
- Balázs Géza 2023. *Az internet népe. Internet – társadalom – kultúra – nyelv. A kulturális és a tervezett evolúció határán*. Ludovika Egyetemi Kiadó. Budapest.
- Balázs Géza – Bódi Zoltán (szerk.) 2005. *Az internetkorszak kommunikációja*. Tanulmányok. Gondolat/Infonia. Budapest.

Bódi Zoltán

egyetemi docens

Színház- és Filmművészeti Egyetem,
Németh Antal Drámaelméleti Intézet

Magyarságkutató Intézet,

Nyelvtervezési Kutatóközpont

E-mail: bodi.zoltan@szfe.hu

<https://orcid.org/0000-0003-1369-7962>